

125/4

Eylül 1929

No. 1-37

HUKUKİ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri:

Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâslı GAD FRANKO

BELEDİYE
KUTUPHANESİ
0/125-4

TAHRİR HEYETİ

Fuat Hulûsi B. Temyiz Mahkemesi
azasından

Sabri Şakir B. Ad. V. Hukuk İşleri
Müdüğü

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

Ahmet Refik B. İstanbul İcra Reisi

Ahmet Samim B. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

M. Şarî Kroza. İstanbul Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

M. Aşıl Mester. Paris Hukuk Fa.
Müdürlüğünden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri
Müdürlüğünden

M. A. Salem. Hukuku Düvel Mecmu-
ası tahrir heyetinden.

Bahir B. Kavanin ihzari komisyonu
azasından.

Mehmet Talât B. Avukat

M. A. Bilyoti. Paris Hukuk Fakül-
tesi Doktoru.

Adres: Galata, Bahtiyar han Avukat Gad Franko Beyin yazıhanesi
Telefon: Beyoğlu 3009

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonmanı Posta ücretile beraber
400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

EKSPRES MATBAASI

1929

Deniz Ticareti Kanunu hakkında bir iki söz ve gemi satışı

Yazan : A. HAYDAR

Resmî Gazete 20 Mayıs 1929 tarihinde ticaret kanununun ikinci kitabını, yani Deniz Ticareti kanununu neşretti. Bu kanun neşrinden altı ay sonra (20 Teşrinisani 1929 tarihinde) mevkii mer'iyete girecektir.

Yeni kanunumuz hemen aynen Almanya ticaret kanununun dördüncü kitabından alınmıştır. Aslının tarihçesi 30 Haziran 1857 tarihinden başlar. lâyihası Hamburg ve Bremen şehirlerinde toplanan müteaddit Bahri konferanslarda tetkik edildikten sonra 1861 - 1867 senelerinde kabul edilmiştir. Alman Ticaret Kanununun 1897 tarihinde vuku bulan tadilâtında Deniz ticaretine ait dördüncü kitap dahi ufak tefek tadilât görmüştür. Bilâhara 2 Temmuz 1902, 12 Mayıs 1904, 30 Mayıs 1908, 2 kânunusani 1913 tarihlerinde neşredilen muhtelif kanunlarla bir çok maddeleri yeniden tadil edilmiştir. Dünyanın en yeni Deniz Ticaret kanunlarından biri olup büyük bir kıymeti ilmiyyeyi haiz bulunduğu şarihler müttefiktir.

Başlıca menbaları, Prusya Deniz Ticareti Hukuku, muahedeler, beynelmilel Deniz Ticaret mukaveleleri, Bahri örfü adettir.

Biz ötedenbiri, kanunlarımızın, memleketimizin ihtiyacatı nazarı dikkate alınarak bazı tadilât yapılmakla beraber, aynen tercümesi taraftarıyız. Çünkü muhtelif memleketlerin kanunlarından parça parça ekleme suretile yapılan kanunların tatbikatta ne kadar müşkilâta sebep olduğunu ticaret kanunumuz göstermiştir. Her memleketin kendisine göre bir ticaret sistemi vardır. Kimisi fertçidir, kimisi cemiyetçidir, kimisi de devletçidir ve kanunlarını ona göre yapmıştır. Bunlardan parça parça ahkâm alırken çok düşünmek, umumî ahengi muhafaza için çok çalışmak lâzımdır. Buna zaman müsait değildir. Bu itibarla Deniz Ticareti kanununun

hemen aynen alınması pek iyi olmuştur. Fakat tatbikatta hâkimlerimizin Avukatlarımızın, tüccarın, gemicilerimizin, velhasıl tatbik ve icrasile alâkadar olanların bir çok zorluklara göğüs germeğe mecbur olacaklarını zannediyoruz. Çünkü Alman Ticaret kanunu bir kül olup dördüncü kitabı olan Deniz Ticareti bahsı, onun bir cüzüdür. Bir çok maddeler, Alman ticaret kanunu, kanunu medenisi, borçlar kanunu, Deniz Sigorta kanunlarıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Halbuki bizim ticaret kanunumuz Almanyadan alınmayup muhtelif memleketlerden alındığından maddelerin yekdiğerine olan atfu tefsirlerinde çok müşkilât çekeceğiz. Maamafih bizim kanunu medeni ve borçlar kanununun mehazi olan İsviçre kanunları da aşağı yukarı esaslarını Alman kanunlarındanalmış olduklarından medeni ahkâm-da ahengin temini, meselâ bir İtalya Deniz Ticareti kanunundan daha kolay olacaktır.

Almanyada hususî birer kanun olan (gemi rehni) bahsı ve (sicil ve bayrak) fasılları, aynen alınarak kanunumuzun 1447 inci maddesinden sonra ilâve olunmuştur. Yalnız Alman ticaret kanununun tatbiki hakkındaki 10 Mayıs 1897 tarihli ve 28 maddelik kanun alınmamıştır.

Bütün Alman kanunları gibi Deniz Ticareti kanunu dahi (kant) in lisaniyle yazılmıştır. Onun içindir ki aslından veya şerhinden mana çıkarmak için pek çok dikkat ister. Buna mukabil bizim kanun açık ve mümkün olduğu kadar sırf türkçe yazılmıştır. Tercüme edenleri muvaffakiyetlerinden dolayı tebrik etmek borcumuzdur. Bazı arkadaşlarımız kanunu anlamakta müşkilât çektiklerini söylüyorlar. Bizce bu varit değildir. Her yeni şey, tabiatile biraz zorluk verir. Fakat dikkatli okunursa bu zorlугun arızı olduğu görülecektir."

Yeni kanunla eskisi arasında pek mühim farklar var. Bunların en büyüğünü gemi satışında görüyoruz. Ticareti bahriye kanununun üçüncü maddesi mucibince bir geminin alınıp satılması ancak Liman Reisi ve haricte ise Türk Şehbenderi huzurunda yapılmadıkça keenlemeyekündür

Yeni kanuna göre (Deniz Ticaretine ayrılan geminin veya gemi payının temliki halinde âkitler, kanunu medeni esaslarına göre mülkiyet hakkının nakli için iktiza eden teslim tarzı yerine bu hakkın iktisap edene hemen intikal edeceğini aralarında mukavela edebilirler. Madde: (1015) ve (geminin veya gemi payının ne suretle olursa olsun temliki halinde taraflardan her biri masrafını çekmek şartile kendisine usulen tastik edilmiş bir ferag senedi verilmesini isteyebilirler. madde : (1016.)

Bu iki maddenin sarahatı mucebince Deniz Ticaretine ayrılan geminin veya hissesinin (pay) temliki için Liman Reisi huzurunda takrir mecburiyeti yoktur. Hatta mülkiyetin intikali için teslim bile şart değildir. Belki tarafeynin teslim ve tesellüm vaki olmadan mülkiyetin intikal edeceğine dair yapacakları mukaveleler muteberdir. Ancak taraflardan birisi alım satım mutlaka Liman dairesinde olsun ve bana ferag senedi verilsin derse masrafı kendisine ait olmak üzere diğer taraf buna mümanaat edemez

Görülüyor ki gemi alım satımında vazî kanun büyük bir kolaylık göstermiştir. Çünkü gemi, menkulâtta olduğundan kanunu medenimizin 687 inci maddesi mucibince mülkiyetin intikali için teslim lâzım idi. Halbuki gemilerin alım satımında müstesna olarak teslim ve tesellüm de şart değildir. Pek basit gibi görünen şu maddelerin ne kadar tafsile müsait olduğunu aşağıdaki izahat gösterecektir.

1 — Bu maddelerde yalnız Deniz Ticaretine ayrılan gemilerden ve hisselerinden bahsolunuyor. Deniz Ticaretine ayrılamayan gemilere bu maddeler kabili tatbik midir ? Değilse onların temliki hangi esaslara göre yapılacaktır ?

Bu iki maddenin ancak Deniz Ticaretine ayrılmış olan gemilere ve hisselerine kabili tatbik olduğu meydandadır. Fakat ticaret kanununun tatbikine dair olan 10 Mayıs 1897 tarihli Alman kanununun 6 inci maddesi mucibince, balâdaki maddeler Deniz Ticaretine ayrılmış olmıyan diğer gemi ve hisselerine de tatbik edilecektir. Bizde böyle bir tatbik kanunu neş-

redilmemiş olduğuna göre nasıl hareket edilecektir? Bizim fikrimizce, mademki mehazının tatbikatında gemilerin alım satımında, bunlar ister Deniz Ticaretine ayrılmış olsun ister olmasın, hüküm aynıdır, şu halde bizde de bu suretle içtihat edilmesi zarurîdir. Sonra Deniz Ticareti kanununun 142. inci maddesinde (bu kanun hükmü yatlarla ve denizci yetiştirme gemilerine ve yabancı bir devlet veya onun tebaası hesabına türkiyada inşa olunan gemilere de tatbik olunur. Denizde taşıma yolu ile kazanç elde etmede kullanılmayan gemilere de böyledir) demiştir. Bu sarahata göre başka türlü mütaleada bulunmak mümkün değildir.

2 — Buna mukabil 1017 inci madde ancak Deniz Ticaretine ayrılmış olan gemilere ve hisselerine kabili tatbiktir. Çünkü gemi ticaretine ayrılmamış olan gemilerin yolculuğu, seyrü seferi, seyrüsefer esnasında kâr ve zararı zaten mevzuu bahsolamaz.

3 — (Teslim ve tesellüme hacet kalmadan mülkiyetin hemen intikal edeceği) behemhal mukavele edilmek lâzımdır. Aksi takdirde teslim ve tesellüm olmadan mülkiyyet intikal etmez. (Hemen) kelimesinin mana sını ve müddetini tetkik eden Alman şarihleri bunun dakika ve saat ile mukayyet olmadığını, ufak tefek müddetin geçce bileceğini söylüyorlar. [1]

4 — Maddede (mukavelename) denilmemiş, belki (mukavele) denilmiştir. Bu da gösterir ki mülkiyyetin iktisap edene hemem intikal edeceği, tahriren olduğu gibi şifahen ve hatta zımnen de kararlaştırılabilir [2]

5 — Vazı kanunun teslim ve tesellüm olmadan bile gemi mülkiyyetinin intikal edeceği hakkında böyle bir esası kabul etmesi, seyrüseferde bulunan vapurların kolayca alınıp satılmasını temin maksadından ileri gelmiştir.

6 — Kanunu medenimizin 687 inci maddesinin son fıkrası ve ticaret kanunumuzun 687 inci maddesi mucibince birisi diğerinin

(1) Şapps birinci cilt sahife 78.

(2) Sapps birinci cilt sahife 78 ve mahkeme kararları

malını satmış ve teslim etmiş ise, müşteri hüsnü niyetle vaziiülyetse, mülkiyyeti iktisap etmiş olur. Acaba gemi satışlarında da böyle midir ? Şarihlerin fikirlerine ve mahkeme kararlarına göre bu suale evet cevabı vermek mecburiyetindeyiz. Çünkü gemi, yeni kanuna göre, emvali menkuleden addedilmiştir. Diğer menkullerden hiç bir farkı yoktur.

Binaenaleyh menkulât hakkında kanunu medeni ve ticaret kanunun da bulunan hükümler gemiler hakkında da kabili tatbiktir. Vazni kanun gemileri menkulâtan ayrı tutmak istediği yerlerde bunu tasrih etmiş, başka hükümler vazeylemiştir. Mülkiyyetin intikalinde ise bir istisna göremeyoruz. Burada bir cihetle ehemmiyeti kaydetmek istiyoruz.

İcra ve iflâs kanununun 29 uncu maddesinin son fıkrasında (gayri menkul tabiri, gemilere de şamildir) denilmiştir. Bu sarahat, yukarıdaki izahatle taaruz etmiyor mu ? Tabiri diğerle gemi, menkul midir ? Gayri menkulmidir ?

İcra ve iflâs kanununun mehzasında (gayri menkul tabiri gemilerede şamildir) fıkrası yoktur. Bunu bizim vazii kanununmuz ilâve etmiştir Zannımıza göre bu ilâve, daha ziyade, geminin icraca vuku bulacak satışlarında emvali gayri menkule satışı ahkâmı tatbik edileceğini göstermek için yapılmıştır. Yoksa bir geminin emvali menkule veya gayri menkuleden olup olmadığının tetkik ve münukaşası, icra ve iflâs kanununa ait değildir. Bu meseleyi, asıl kanunu olan (deniz ticareti kanunu) tetkik eder ve netekim tetkik etmiştir. Kaldı ki bu kanun, icra ve iflâs kanunundan muahhardır. Binaenaleyh gemi satışlarında ve bilhassa Deniz Ticareti kanununun tasrih ettiği maddelerde gemi emvali,menkuleden hiç farklı değildir ve hatta teslim ve tesellümü şart edilmeden mülkiyyeti bile intikal eder.

7 — Bir türk gemesi, mülkiyyetin nakli için teslim veya tescil şart edilmiş olan bir memlekette satılsa dahi hüküm böyledir. Meselâ bir memleketin kanununa göre bir geminin satılması ancak liman veya şehpender

huzurunda veya resmi bir senet ile olabilir. Bir türk gemesi böyle bir memlekette bu gibi merasim yapılmaksızın satılsa türk mahkemeleri bunun muteber olduğuna hükmedecektir.

Bizim kanunumuz gemi alım satımında bu kadar kolaylık gösterdiği halde diğer memleket kanunları bunu bir takım merasime tâbi tutmuştur. Meselâ İngiliz kanununa göre satış mektupla olacak ve tescil edilecektir. Fransa ticaret kanununun 195 inci maddesi mucibince gemi veya pa-yının satışı tahriri olmadıkça muteber değildir, gemi ister limanda, ister seyriüseferde olsun.

Avukat

A. HAYDAR

—♦♦♦—

Ticari unvanlar

Kara ticareti kanunu tatbikatından :

Yazan : A. Adil

Etrafımıza göz gezdirdiğimiz vakit bir çok şeylerin bulunduğunu görür ve bunların bir cinsten olanlarını bir araya küme yaparak hepsine birden bir isim veririz, meselâ : Tahta, Demir, kum ve saire gibi.

İşbu eşyadan bir çoklarının işlenmemiş ham olduğu ve bir kısmının dahi bilakis işlenmiş, ve bulunduğu halde kullanılmaya elverişli olduğu göze çarpar. Sandalya, Çivi ve Ayna gibi.

Aceba bunların menşe ve cinsleri arasında bir fark var mıdır? şüphesiz, bu misillü mevadın aralarında menşe ve cins itibarile pek büyük